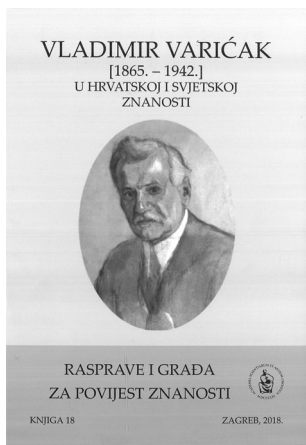

Vladimir Varićak (1865. – 1942.) u hrvatskoj i svjetskoj znanosti, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Razred za matematičke, fizičke i kemijske znanosti, Zagreb 2018.

Prije godinu dana u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu održan je znanstveni skup posvećen našem poznatom matematičaru Vladimiru Varićaku. Nedavno se pojavila knjiga u kojoj su objavljena sva održana predavanja. Donosimo Predgovor ovoj knjizi. Iako se bavio znanstvenim radom radio je na modernizaciji nastavnih planova i programa iz matematike u srednjim školama.

Akademik Vladimir Varićak (Švica pokraj Otočca, 26. ožujka, 1865. – Zagreb, 17. siječnja, 1942.) je istaknuti matematičar europskog formata s početka 20. stoljeća. Bio je drugi doktorand matematike na novoutemeljenom modernom Sveučilištu u Zagrebu (1874.), u doba kada se oblikuje suvremena znanstvena sredina na tlu Hrvatske. Doktorirao je kod Karel Zahradnika s disertacijom o nožišnim krivuljama (1891.), a kasnije ga je naslijedio na katedri matematike

Mudroslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (1899.) na kojoj je djelovao sve do svoje smrti. Dao je nezaobilazni doprinos razvitku hrvatske znanosti, ali je također bio poznat i priznat u Europi te ima svoje mjesto i u svjetskoj povijesti znanosti. To se osobito odnosi na njegove radove o neeuklidskoj geometriji Nikolaja Ivanoviča Lobačevskog. Pored brojnih radova, sintezu svojih istraživanja o neeuklidskoj geometriji i teoriji relativnosti objavio je u knjizi Teorija relativnosti u trodimenzionalnom prostoru Lobačevskog u Zagrebu na njemačkom jeziku (1924.), a ona je prevedena na engleski jezik (2007.). Sačuvana je korespondencija nastala u periodu od 1909. do 1913., između Vladimira Varićaka i Alberta Einsteina dijelom na njemačkom jeziku, a dijelom u stenografskim zapisima, također na njemačkom jeziku.

Pored znanstvenog doprinosa kojeg je ostvario u hrvatskoj i svjetskoj znanosti i pored doprinosa u utemeljenju i oblikovanju hrvatske znanstvene sredine, Vladimir Varićak je bio među prvima koji je uvidio važnost istraživanja Boškovićeve velebnog djela i njegovih ideja u razvitku znanosti sve do naših dana. Stoga je istražio i valorizirao brojne Boškovićeve tekstove i pisma. Time je postavio temelje i potaknuo hrvatske i svjetske povjesničare znanosti da se bave proučavanjem Boškovićeve djela i djelovanja.

U ovoj knjizi Razreda za matematičke, fizičke i kemijske znanosti iz serije Rasprave i građa za povijest znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti osvijetljen je cjelokupni životni put te znanstveno, nastavno i stručno djelovanje Vladimira Varićaka. Valorizirani su rezultati njegova rada u europskom kontekstu kao i u misaonom obzoru vremena u kojem je djelovao. Načinjena je i njegova prva cjelovita bibliografija (B. Hanžek). Radi se o dragocjenom doprinosu poznavanju hrvatske znanstvene baštine, a osobito povijest matematike u prvim desetljećima 20. stoljeća.

Svojim nastavnim radom Varićak je bitno utjecao na generacije hrvatskih matematičara i fizičara. Pod njegovim mentorstvom diplomiralo je više od 60 profesora matematike

i fizike. On je dao novi uzlet i nastavi matematike u srednjim školama. Preveo je udžbenike Hočevara s njemačkog na hrvatski jezik te je radio na modernizaciji nastavnih planova i programa iz matematike.

Tekstovima objavljenima u ovoj knjizi prethode izlaganja koja su autori prezentirali na znanstvenom skupu održanom u Palači Akademije 26. svibnja 2017. godine. U angažiranju kompetentnih autora (F. M. Brückler, M. Cvitan, M. Farkaš, B. Hanžek, S. Kutleša, M. Primc, T. Šikić, A. Valent, D. Veljan, I. Vuković) koji su analizirali i istražili Varićakov rad, osobito su se založili članovi Organizacijskog odbora skupa akademik Andrej Dujella i dr. sc. Branko Hanžek.

Kao istaknuti matematičar i fizičar Varićak je izabran za redovitog člana naše Akademije (1903.) gdje je neko vrijeme bio predstojnik (tajnik) Matematičkog – prirodoslovnog razreda Akademije. Kasnije je bio član Češke spočenosti (akademije znanosti) te Srpske akademije nauka. Bio je dekan Mudroslovnog fakulteta (1904./05.), rektor (1921./22.), te prorektor Sveučilišta u Zagrebu (1922./23.). Na dodjeli nagrada Sveučilišta u Kazanu, otkud je potekao Lobačevski, Varićaku je dodijeljena počasna diploma (1927.). Jedna ulica u Zagrebu, u naselju Novi Zagreb, nosi njegovo ime.

Radovi Vladimira Varićaka i njegovih studenata (Milutin Milanković, Đuro Kurepa, Dominik Palman, Pavle Papić i drugi) učinili su da hrvatska matematika, osobito u razdoblju između dva rata, zauzme ugledno mjesto u Europi.

Akademik Sibe Mardešić je neposredno prije svoje nagle smrti (2016.) u emisiji o Vladimiru Varićaku na Hrvatskom radiju izjavio: “Bilo bi poželjno da se naši matematičari i fizičari s današnje distance udube u prave vrijednosti doprinosa Vladimira Varićaka te donesu meritornu ocjenu njegova djela koje je velikim dijelom našoj znanstvenoj javnosti nepoznato.” Nadamo se da smo ovom knjigom ispunili traženi cilj.

Prof. dr. sc. Snježana Paušek-Badždar, Akademik Ksenofont Ilkaovac